

1.

'n Hermeneutiese probleem in die debat oor Homoseksualiteit

“The greatest crisis facing the church today is the dispute about homosexual practice.
No other issue has so consumed mainline denominations for the past thirty years
or holds a greater potential for splitting these denominations”

- **Robert AJ Gagnon** -

In 1986 het die **Algemene Sinode van die Nederduitse Gereformeerde Kerk** (hierna aangedui as NGK) 'n standpunt oor homoseksualiteit geneem wat vandag in Suid-Afrika redelike debat uitlok. Volgens een van hierdie aanbevelings wat toé aanvaar is, is homoseksuele praktyke en homoseksuele verhoudings in stryd met die wil van God soos dit in die Skrif geopenbaar word. Dit is 'n afwykende vorm van seksualiteit.¹ In 2002 se Algemene Sinode word egter besluit dat die NGK nie langer met 1986 se besluit kan volstaan nie. Die Algemene Kommissie vir Leer en Aktuele Sake word versoek om 'n grondige teologies-etiese studie oor homoseksualiteit te doen.² Dit word gevolg deur die 2004 besluit van die Algemene Sinode te Hartenbos. Hiervolgens erken die sinode dat daar in die kerk verskillende vertolkings is van die beskikbare Skrifgegewens oor homoseksualiteit. Erkenning word verder gegee dat daar verskillende vorme van seksuele oriëntasies is (die implikasie hiervan is dat homoseksualiteit 'n normale vorm van seksualiteit naas heteroseksualiteit is - JP). Die onderneming word gegee om voort te gaan met die studie oor wat die Skrif oor homoseksuele

¹ Handeling Algemene Sinode, **Homoseksualiteit: Wat sê die Kerk?**, p 363, 672, Kaapstad, 14-25 Oktober 1986.

² Handeling Algemene Sinode, **Homoseksualiteit**, p 504, Pretoria, 13-19 Oktober 2002,

verhoudings sê. Dit bevestig dat sowel heteroseksuele as homoseksuele promiskuiteit ten sterkste veroordeel word.³

Die implikasie van die 2002 en 2004 besluite is dat die 1986 besluit nie 'n deeglik teologies-etiese besluit was nie. Dit kan egter ook wees dat daar onder sommige NGK-teoloë in die interpretasie van wat die Skrif oor homoseksualiteit sê, 'n verandering gekom het.

Hierdie verskuiwing van standpunt is die motivering vir die studie. Aanvanklik (1986) was daar nie veel teologiese debat oor die standpunt van die NGK oor homoseksualiteit nie. Die debat in die media en op streek Sinodes van die NGK, sowel as op die Algemene Sinode van die Kerk, dui daarop dat daar sedert 1986 tot vandag "iets" moes gebeur het wat aanleiding gegee het dat sommige teoloë nie meer die 1986 standpunt geredelik aanvaar nie.

As deel van hierdie studie is dokumente van die Kommissie vir Leer en Aktuele Sake van die NGK se Algemene Sinode sowel as meegaande koerantuitknipsels uit hierdie kantoor oor die debat, deurgewerk. Dit behels ongeveer 2000 bladsye van dokumente waaronder briewe, kommissie verslae en ander primêre sowel as sekondêre dokumente.

Uit die deurwerk van bogenoemde dokumente het dit met tyd geblyk dat daar 'n hermeneutiese vraagstuk op die tafel geplaas is deur die metodiek waarvolgens sommige teoloë met die Skrif te werk gaan sodat die gevolgtrekking gemaak kan word dat homoseksuele huwelike en -verhoudings Skriftuurlik is. Daarom is dit belangrik om vas te stel wat die

³ Handeling van die Algemene Sinode van die Nederduitse Gereformeerde Kerk, P 302, [Hartenbos] 10-15 Oktober 2004; **C.10.3. Leer en Aktueel: Parallele sessie: Homoseksualiteit**, www.ngkerk.org.za/AlgSinode/Handelinge. Is die implikasie van hierdie besluit dat homoseksuele verhoudings waar promiskuiteit nie ter sprake is nie, in lyn met die Skrif is?

verskillende voorveronderstellings is wat daartoe aanleiding gee dat tot sò 'n gevolgtrekking gekom kan word. Die benadering van teoloë wat ten gunste van homoseksuele verhoudings en –huwelike is, behoort dus geïdentifiseer te word.

In hierdie hoofstuk sal gepoog word om vas te stel watter elemente in die hermeneutiek sommige teoloë en rolspelers gemotiveer het tot die soeke na 'n nuwe standpunt binne die NGK oor homoseksualiteit. Daarom kan hierdie hoofstuk, in 'n sekere sin, ook gesien word as die afbakening van hierdie studie.

1. Dis 'n hermeneutiese vraagstuk

Witherington III dui aan dat daar sedert 1968 'n skuif in die hermeneutiek onder teoloë gekom het. Albert Outler het toe voorgestel dat vier beginsels behoort te geld wanneer die Kerk wil vasstel wat die Skrif sê. Hierdie vier beginsels is: die *Skrif*, die *tradisie*, die *rede (of wetenskap)* en laastens die *ervaring van die mense* wat betrokke is.⁴ Dit is opmerklik dat die Kommissie van Leer en Aktuele Sake van die Sinode van Suid- en Wes-Kaapland in hul hantering van die homoseksuele vraagstuk onder die opskrif “**'n Gereformeerde Hermeneutiek**” 'n soortgelyke voorveronderstelling vir die hermeneutiek gee. Die uitlegbeginsels wat geld (volgens die Kommissie) vanuit respek vir die Skrif is eerstens wat die **kultuurkonteks** van die teksgedeelte is. Tweedens moet gekyk word na die **tekstuele konteks** van die gedeelte en laastens moet gekyk word na wat die **konteks van vandag** is.⁵ In 'n verskuiwing van sy oorspronklike standpunt rakende homoseksualiteit, gebruik **AB du Toit** dieselfde vier norme as 'n kriteria vir

⁴ Witherington Be, **Eros defiles or Eros Defended** p1, Ongedateer en ongepubliseer.

⁵ Verslag van die Kommissie vir Leer en Aktuele Sake van die Nederduitse Gereformeerde Kerk Suid- en Wes-Kaapland, **Pastoraat aan die Homoseksuele Persoon**, p 11-12, Ongepubliseer, 1999.

'n gereformeerde hermeneutiek.⁶ Dit is daarom nie verrassend dat die Gereformeerde Kerke in Nederland (hierna aangedui as GKN) in 1971 verduidelik dat hul 'n multidissiplinêre benadering volg in hul hermeneutiek.⁷

Binne bogenoemde konteks stel **Gelowig en Gay?** dat daar van 'n **kontemporêre hermeneutiek** gebruik gemaak moet word wanneer Christene oor homoseksualiteit nadink⁸ In hierdie hoofstuk word na 'n antwoord na wat hierdie kontemporêre hermeneutiek is, gesoek.

In 'n skrywe aan die voorsitter van die Kommissie vir Leer en Aktuele Sake van die Algemene Sinode, stel dr Ben Du Toit voor dat sekere stellings tydens 'n kommissievergadering bespreek behoort te word. Stelling 5 is dat die hermeneutiese proses altyd onderworpe is aan **subjektiewe keuses**.⁹ Dit is juis laasgenoemde stelling wat 'n studie soos hierdie relevant maak. Daar behoort riglyne vir die "intersubjektiewe" gesprek geformuleer te word. Die vraag na die funksie van die Skrif is noodsaaklik in sò 'n gesprek waar subjektiwisme ter sprake is. Die vraag na watter hermeneutiese sleutels mekaar in die gesprek kan veto is ter sprake. Daarom is die vraag of daar wel hermeneutiese sleutels is, wat die uitsprake van die Skrif kan veto, uiters belangrik.

Vir 'n sinvolle studie sal nie net na die debat binne die NGK gekyk word nie, maar ook hoe hierdie debat destyds binne die sogenaamde "Moeder" van die NGK, die GKN ontwikkel het. Die rede hiervoor is voor die hand liggend. Nie alleen is dit dié Kerk waarbinne die NGK haar wortels het nie, maar as

⁶ Du Toit AB, **Paul, Homosexuality and Christian Ethics** - Neotestamentica et Philonica – Studies in honor of Peder Borgen, p 104, [Koninklike Brill NV], Leiden 2003.

⁷ Rapport aan de Generale Synode van Dordrecht **Over mensen die homofiel zijn**, p 3, Dordrecht Desember 1971.

⁸ Anthonissen Carel en Oberholzer Pieter, **Gelowig en gay?**, p 120, [Lux Verbi.BM], Wellington 2001.

⁹ Du Toit Ben, **Brief in die Burger**, 4 Desember 2003.

gereformeerde kerk het die GKN reeds in 1980 toestemming gegee dat homoseksuele persone met mekaar in die huwelik mag tree.

2. 'n Progressiewe ontwikkeling binne die Kerk rakende homoseksualiteit

In 1981 beskryf die Kommissie vir Kerk en Teologie van die GKN aan die Sinode van Bentheim die historiese ontwikkeling in die debat. Volgens hierdie verslag begin die debat binne die GKN reeds in 1967. Die Generale Sinode van Amsterdam het toe in 'n pastorale brief só geskryf:

“One may not be unaware of the need, but neither should one condone the sin”.

Die Generale Sinode van Sneek (1969) hou 'n geleentheid waarin openlike debat oor dié saak plaasvind. 'n Beroep word op lidmate gedoen om oop te wees vir die sensitiewe aard van die probleem rakende homoseksualiteit. Kerkrade word versoek om misverstande en voorveronderstellings teen homoseksuele Christene uit die weg te ruim. In die 1971 Sinode te Dordrecht word 'n verslag vanuit 'n pastorale en psigiatryse perspektief gegee. Sedert 1971 gaan die GKN in 'n teologiese rigting waarbinne die Kerk nie 'n duidelike “nee” kan sê vir homoseksuele praktyke nie. Vir 8-jaar is daar 'n teologiese stilte oor hierdie saak, maar in 1979 spat die vonke tydens die Generale Sinode van Delft. Konflik het veral ontstaan oor die vraag of mense met 'n “homoseksuele disposisie” die nagmaal mag gebruik.¹⁰ Dit word opgevolg deur die besluit van die GKN dat mense met 'n homoseksuele disposisie toegelaat word om met die seën van die Kerk met mense van dieselfde geslag in die huwelik te tree. In die GKN se boekie oor hierdie saak wat in 1983 gepubliseer is, **In Liefde Trouw Zijn**, word gestel dat hul vertrekpunt 'n pastorale handleiding is oor Bybelse uitgangspunte vir

¹⁰ Report of the Commission on Church and Theology to the General Synod of the Reformed Churches in the Netherlands, p1, Bentheim 1981.

norme wat in 'n huwelik hoort. Vier norme is geïdentifiseer waarvolgens 'n huwelik tot stand behoort te kom. Die waardes is:

- † Wederkerigheid
- † Vryheid
- † Duursaamheid
- † Veiligheid

Die GKN se gevolgtrekking is dan dat wanneer hierdie waardes in 'n liefdesverhouding tussen mense van dieselfde geslag voorkom, hierdie mense in die Kerk voor God in die huwelik kan tree.¹¹

Die besluit van die GKN het nie die einde van die debat in die Nederlandse kerke beteken nie. Hoewel aldrie die Samen op Weg-kerken (GKN, Evangelies-Lutherse Kerk – ELK – en die Nederlandse Hervormde Kerk – NHK) aanvanklik homoseksuele huwelike as onskriftuurlik gesien het, het die situasie (onder die invloed van GKN) in die negentigerjare aansienlik verander. In 1997 behandel die Werkgroep Kerkorde van die drie kerke artikel 3, ordinansie 5 van die gesamentlike kerkorde. Punt 9 van artikel 3, ordinansie 5 lui:

“De kerkenraad kan – na beraad in de gemeente – beslissen dat ook een andere levensverbintenis in het midde van de gemeente kan worden gezegend”.¹²

Hoewel die GKN homoseksuele huwelike kerklik inseën en die ELK weer “homoseksuele levensverbintenis” kerklik inseën¹³, het die gesamentlike sinode van die drie kerke hiermee vasgeval. Die rede hiervoor is dat die Nederlandse Hervormde Kerk homoseksuele huwelike en verhoudings afkeur

¹¹ Gereformeerde Kerken in Nederland, **In Liefde Trouw Zijn**, p 33, (Centrum voor de Nederlandse Hervormde Kerk, Drieberge) 1983.

¹² **Kerkinformatie**, p 5-6, Maart 1997. Kerkinformatie is die amptelike Nuusblad van die Samen op Weg-kerke.

¹³ **Kerkinformatie**, p 6 junie 1995; **Kerkinformatie**, p 8 Julie/aug 1995; **Kerkinformatie**, p 4 Desember 1995.

en selfs tug sou kon toepas teen persone wat in homoseksuele verhoudings leef. Daar was ook vrees dat die huwelik gedevalueer word.¹⁴

Die historiese en teologiese verloop van die homoseksualiteits debat in die NGK het verbasende ooreenkomste met dié van die GKN. In sy verslag aan die 1999 Sinode van Suid- en Wes Kaapland berig die Kommissie vir Leer en Aktuele Sake van dié Sinode dat `n gemeente van Beaufort-Wes navraag oor Christene met `n homoseksuele oriëntasie en hul plek binne die NGK, gedoen het. Die besluit wat die 1995 Sinode geneem het was dat daar opnuut en indringend besin moet word oor die pastoraat aan homoseksuele persone. Pastorale riglyne moes onmiddellik ontwikkel word om predikante in hul bediening te help om in die Gees van Christus met homoseksuele lidmate om te gaan.¹⁵ Die Sinode kies in 1999 vir `n verantwoordelike etiese standpunt wat aan die een kant waak *teen* `n dualistiese skeiding tussen die homoseksuele persoon en sy/haar homoseksuele handeling of gedrag. Verder word ook vir `n pastorale standpunt gekies wat rekening hou met die etiese en normatiewe dimensie van menslike gedrag en wat poog om, in terme van die homoseksuele persoon se status in Christus, so `n persoon op `n sensitiewe wyse te begelei tot `n lewe voor God en tot geloofsvolwassenheid.¹⁶

Wat die tradisie binne die wêreldkerk betref, haal die kommissie prof **John Boswell**, `n homoseksueel en historikus aan die Yale Universiteit, aan. Volgens hom was die vroeë Kerk altyd verdraagsaam teenoor homoseksuele

¹⁴ NHK boekje **Homoseksualiteit. Rapport, discussie, besluitvorming**, 1991.

¹⁵ Verslag van die Kommissie vir Leer en Aktuele Sake van die Nederduitse Gereformeerde Kerk Suid- en Wes-Kaapland, **Pastoraat aan die Homoseksuele Persoon**, p 1, Ongepubliseer, 1999.

¹⁶ Verslag van die Kommissie vir Leer en Aktuele Sake van die Nederduitse Gereformeerde Kerk Suid- en Wes-Kaapland, **Pastoraat aan die Homoseksuele Persoon**, p 18, Ongepubliseer, 1999.

verhoudings¹⁷. Die kerk kom uit die Griekse en Romeinse kulture wat homoseksuele praktyke as deel van hulle kultuur gesien het. Dit was in die destydse beskawings slegs dinge soos heteroseksuele en homoseksuele verkragtings wat deur die samelewing afgewys is. As kinders van hul tyd, het die vroeë Christene dieselfde verdraagsaamheid getoon. Hoewel daar tog gelowiges was wat in die vroeë Kerk afwykend teenoor homoseksualiteit was, was dit **enkele geïsoleerde gevalle** wat dit ook maar meestal teen sekere vorme van homoseksuele praktyke gehad het. Dit is eers na die twaalfde eeu dat die Kerk meer onverdraagsaam oor homoseksuele praktyke geword het.¹⁸ Binne die konteks van die verstaan van Boswell se standpunt stel die Kommissie vir Leer en Aktuele Sake van die Sinode van Suid- en Wes-Kaapland vier pastorale riglyne voor:

- † Dat daar in ootmoed met homoseksuele mense omgegaan moet word.
- † Dat die homoseksuele Christen tot selfaanvaarding en heling begelei moet word.
- † Dat die homoseksuele Christen gelei moet word tot 'n verantwoordelike lewe, en dat
- † die Kerk luisterend op weg met die homoseksuele medemens moet wees.¹⁹

Die Verslag gaan verder van die uitgangspunt af uit dat sommige mense 'n "homoseksuele konstitusie" het. Daar is in die Skrif egter tekens van 'n "akkomodasiebeginsel" wanneer dit by huwelike kom. So word verwys na die poligame huwelik. Permissiwiteit en promiskuïteit onder homoseksuele

¹⁷ Boswell John, Christianity, **Social tolerance and Homosexuality**, p 3, [The University of Chicago Press], Chicago and London, 1996.

¹⁸ Anthonissen Carel en Oberholzer Pieter, **Gelowig en gay?**, p 66-67, [Lux Verbi.BM] Wellington 2001.

¹⁹ Verslag van die Kommissie vir Leer en Aktuele Sake van die Nederduitse Gereformeerde Kerk Suid- en Wes-Kaapland, **Pastoraat aan die Homoseksuele Persoon**, p 19-22, Ongepubliseer, 1999.

mense word afgewys. Daar word gekies om nie 'n uitspraak te maak of die Skrif teen of vir 'n konstitutiewe homoseksualiteit is nie.²⁰

Die voorlegging van hierdie kommissie vir Leer en Aktuele Sake van die Sinode van Suid- en Wes-Kaapland, het in die jare wat volg 'n roering binne die NGK veroorsaak. Dit word gevolg (in die vroeë 2000's) deur enkele ander Sinodes wat ook poog om besluite oor homoseksualiteit te kry. Onder hierdie Sinodes was: die Sinode van die NGK van Suid-Transvaal²¹, die Sinode van die NGK van Oos-Transvaal²², die 2002 Algemene Sinode, so ook die Sinode van Noord-Kaapland,²³. Verskillende standpunte kom in hierdie verslae na vore. Die verdeeldheid binne die NGK oor hierdie saak word waarskynlik die duidelikste in die 2003 Sinode van die NGK van Oos-Transvaal geteken. Tydens beide die Sinodes van 2001 en 2003 is daar 'n "atmosfeer belaaide debat" waartydens emosies soms hoog loop.²⁴ Twee verslae dien voor die Sinode. Die een verslag is in lyn met die van die GKN en die NGK van Suid- en Wes-Kaapland se hantering van homoseksualiteit, maw 'n meer pastoraal-etiese verslag. Die tweede verslag is 'n meer eksegeties-pastorale verslag.²⁵ Op die ou einde besluit die Sinode om nie 'n standpunt in te neem nie, maar om die saak na die 2004 Algemene Sinode te verwys. Die Sinode besluit egter wel dat die manier waarop 'n persoon met 'n homoseksuele oriëntasie deur Christene hanteer behoort te word,

²⁰ Verslag van die Kommissie vir Leer en Aktuele Sake van die Nederduitse Gereformeerde Kerk Suid- en Wes-Kaapland, **Pastoraat aan die Homoseksuele Persoon**, p 22-23, Ongepubliseer, 1999.

²¹ Sinode van die NGK van Suid-Transvaal, **Studieprojek: herbesinning oor die Kerk se standpunt met die oog op effektiewe pastorale uitreik na homoseksuele persone**, Ongepubliseer.

²² Sinode van die NGK van Oos-Transvaal, **Homoseksualisme**, Ongepubliseer, 2001. Hierdie verslag was 'n letterlike weergawe van die verslag soos in 1999 by die Sinode van Suid- en Wes-Kaapland goedgekeur is. Sinode vergader vanaf 25-27 Februarie 2001.

²³ Verslag aan die Sinodale Kommissie vir Leer en Aktuele Sake – Sinode van Noord-Kaapland, **Homoseksualiteit: 'n Christelike Besinning**, Mei 2003.

²⁴ My persoonlike ervaring van die debatte tydens die twee Sinodes.

²⁵ Agenda Sinode van die NGK van Oos-Transvaal, **Homoseksualiteit – Verslag van Werkgroep Een & Homoseksualiteit – Verslag van Werkgroep Twee**, p 88-130, Pretoria, 24-27 Augustus 2003.

doelgerig op alle vlakke van die kerklike gemeenskap en veral gemeentes bespreek moet word. Vier riglyne word dan gegee waarvolgens hierdie gesprekke gevoer kan word naamlik:

- † Simpatieke individuele gesprekke met homoseksuele lidmate;
- † Gesprekke met familieledede en huweliks- en of lewensmaats van homoseksuele persone;
- † Groepsgesprek/ondersteuningsgroepe waaraan almal, hetero- en homoseksueel, kan deelneem; en laastens
- † Gesprekke oor Skrifhantering.²⁶

Vroeg in 2004 reël die Kommissie vir Leer en Aktuele Sake van die Sinode van Suid- en Wes-Kaapland 'n predikante byeenkoms waar daar nagedink sou word oor die hermeneutiek rakende die debat oor homoseksualiteit. Hierdie gesprek val die eerste aand vas as gevolg van die uiteenlopende standpunte. Dit blyk uit Ben du Toit (Gespreksleier) se opmerking op die tweede dag van die byeenkoms dat hy die vorige aand sleg geslaap het. Die besluite van die predikantegroep vir aanbeveling na die volgende Sinode van Suid- en Wes-Kaapland voer aan dat dit vir hulle duidelik is dat homoseksuele dade ***waaroor daar in die Bybel gepraat word***, as opstand teen God beskryf, en as sodanig as sonde beoordeel word. Daar is egter verskil van mening of hierdie uitsprake in die Bybel van ***toepassing is op homoseksuele mense wat in 'n permanente verhouding van liefde en trou staan*** (hierdie is 'n belangrike bewoording, aangesien die uiteindelijke implikasie van sulke verhoudings die kerklike seën op homoseksuele huwelike is). Dan word, vir die eerste keer in kerklike kringe binne die NGK, erken dat daar in kerklike kringe wêreldwyd nie eenstemmigheid oor die hantering van homoseksuele Christene is nie. ***Die verskil in uitleg en toepassing van die Bybel in hierdie verband wys dit.*** Die kompleksiteit

²⁶ Handeling van die Sinode van Oos-Transvaal, **Besluiteregister**, p 242-243, Pretoria 2003.

van die saak word ook deur die **bio-psigo-sosiale** bevindinge en standpunte in die onderskeie wetenskaplike dissiplines onderstreep.²⁷

Dit is 'n belangrike ontwikkeling binne die debat in Suid-Afrika en veral die NGK. Vanuit die kerklike kring waar hierdie saak aanvanklik met redelike "duidelikheid" (ten gunste van homoseksuele verhoudings) op die tafel geplaas is, is daar nou groter versigtigheid. Hier word erken dat die saak 'n verdelende faktor binne die wêreld se kerkgemeenskap is. Op hierdie punt is dit belangrik om daarop te wys dat die Rooms Katolieke Kerk wat die grootste Kerk ter wêreld is, nie homoseksuele huwelike en -verhoudings as Skriftuurlik sien nie. Die Vatikaan sien die standpunt van 'n klein groep Protestantse Christene wat ten gunste van homoseksuele huwelike is, as 'n morele dilemma²⁸.

Tydens die Picardie-byeenkoms word ook erken dat daar nie eenstemmigheid oor die eksegetiese gevolgtrekkings binne die kerkgemeenskap is nie. In lyn met die Sinode van Oos-Transvaal word die bestaan van kernhomoseksualiteit egter gehandhaaf en word daar steeds uitgegaan van die perspektief dat die Bybelskrywers nie die "tipe homoseksualiteit" wat vandag op die tafel geplaas word, ken nie. Prof **Adrio König** het tydens die 2003 Sinode van Oos-Transvaal ook die vraag gevra of die Skrif nie eerder van 'n homoseksualiteit praat wat die Bybelskrywers nie geken het nie.²⁹

²⁷ SKLAS Nederduitse Gereformeerde Kerk Wes-Kaap, **Finale besluit**, Picardie Gastehuis, 24-25 Maart 2004.

²⁸ Pous Johannes Paulus II, **Considerations Regarding Proposals to give legal recognition to unions between same sex persons**, vatican.mondomsearch.com. – amptelike webbladsy van die Vatikaan, Vatikaanstad, 28 Mei 2003.

²⁹ Sinode van die NGK van Oos-Transvaal, **Opmerking tydens debatvoering**, 24-27 Pretoria, Augustus 2003. vergelyk ook sy artikel oor homoseksualiteit in **Wat is reg? Weet iemand dalk?**, p85-100, [Lux Verbi.BM], Wellington, 2005.

In 'n evaluering oor die proses, die volgende: Histories gesproke kan die progressiewe ontwikkeling wat tot die kerklike inseën van homoseksuele verhoudings en –huwelike lei (soos in die Gereformeerde Kerke in Nederland plaasgevind het) deur vyf fases aangedui word. Daar is duidelike ooreenkomste in die progressiewe ontwikkeling tussen die staat (politiek) en die kerk. Later in die hoofstuk meer hieroor.³⁰

	Van Regeringskant	In die Kerke
Fase 1	Keur dit openlik af en straf oortreders.	Keur dit openlik af en plaas lidmate onder tug.
Fase 2	Verdra.	Verdra.
Fase 3	Stilswyende aanvaarding	Stilswyende aanvaarding.
Fase 4	Openlike goedkeuring	Openlike goedkeuring.
Fase 5	Wetlik erken.	Skriftuurlik verdedig en kerklik inseën.

Daar is duidelike tekens van 'n progressiewe ontwikkeling sedert die laat 1960's begin 1970's tot vandag in die debat oor homoseksuele praktyke binne die twee Kerke wat as voorbeelde vir hierdie ondersoek geneem is. In hierdie proses word seksualiteit nuut gedefinieer, veral wanneer dit kom by die tradisionele siening in die Christelike moraliteit van wat 'n **huwelik** (in terme van heteroseksualiteit) is. Tradisioneel is seksualiteit binne die Kerk in terme van manlik en vroulik gedefinieer. Later sal in meer detail gewys word hoedat daar vandag eerder gepraat word van drie ander tipes seksuele oriëntasies: Heteroseksueel, Biseksueel en Homoseksueel. Dit is belangrik om daarop te wys dat die vraagstuk rakende homoseksuele huwelike en –

³⁰ Van der Laan HL, **Mag de kerk homoseksuele levensverbintenissen inzegenen?**, p 11, [Uitgeverij Barnabas], Heerenveen, 2002. Die NGK is waarskynlik op dié stadium van die debat by fase 3 met sommige teoloë en lidmate alreeds by fase 5. Die Grondwetlike hof van Suid-Afrika het besluite geneem wat by fase 5 hoort.

verhoudings in wese onder 'n oorkoepelende tema van seksualiteit soos dit deur die Skrif hanteer word, val.

'n Vraag behoort gevra te word: Hoekom word gevra dat mense wat homoseksuele praktyke beoefen ingetrek moet word in die wetenskaplike teologisering oor hierdie saak? Het dit 'n empaties-pastorale motief (dit sou 'n eerbare motief wees), of is dit 'n strategie om te manipuleer (wat 'n oneerbare motief sou wees) sodat die kerk op die ou einde homoseksuele huwelike as in lyn met die Skrif sal sien?

Vir Protestantse en veral Gereformeerde Christene speel die Skrif tradisioneel 'n bepalende rol in die beoordeling van sake. Daarom is dit gepas om die vraag na die gesag van die Skrif op die tafel te plaas.

3. Die gesag van die Skrif en die rol wat die wetenskap in hierdie debat speel

Dit is belangrik om vas te stel watter gesag teoloë wat ten gunste van homoseksuele huwelike en -verhoudings is, aan die Skrif gee. Wat die Skrif vir 'n betrokke teoloog of individu is, bepaal die hermeneutiese metodiek waarmee met die Skrif omgegaan word. Die gesag wat aan die Skrif gegee word, is daarom 'n belangrike hermeneutiese sleutel.

Die Sinode van Haarlem (1973/75) het 'n werkgroep tot stand gebring wat moes kyk na die verhouding tussen die *kerk*, *teologie*, *die gemeente*, *wetenskap* en die *Skrif*. In 1978 word die opdrag tydens die Sinode van Zwolle ietwat gewysig om meer te fokus op die relevantheid, rol en die plek van die Skrifgesag in die algemeen. Die implikasies daarvan sou dan ook op die vraagstuk rakende homoseksuele verhoudings waar liefde en trou is (huwelike), van toepassing gemaak word. Dit lei tot die 1980 Sinode van

Delft wat 'n verslag aanvaar oor hierdie onderwerp. Hierdie verslag is verwerk en in 1981 onder die titel **God met ons – over de aard van het Schriftgezag** gepubliseer.³¹ Hierdie werk is belangrik, aangesien dit die grondslag vorm vir die hermeneutiek van die GKN in hul teologisering oor permanente homoseksuele verhoudings. Dit is ook die voorloper van **In liefde Trouw Zijn**. Dit verwerp die sogenaamde objektiewe waarheidsbegrip en kies vir 'n "relationele waarheidsbegrip". Dit beteken dat die mens die waarheid vind in sy verhouding (relasies) tussen die wisselwerking van die teorie en sy subjektiewe waarneming.³² 'n Mens kan daarom die waarheid van God vind in die voortdurende werking van die Heilige Gees. Soos die Gees destyds mense geïnspireer het, sò inspireer die Gees vandag nog mense. Ons het nie nét te doen met die objektiewe inspirasie van die Gees (die Skrif) nie, maar die voortgaande subjektiewe inspirasie van die Heilige Gees soos sigbaar word in die voortdurende optrede van mense.³³ Die Skrif moet daarom **verstaan word as verhale oor God soos deur sy mense subjektief beleef is**. Die fokus skuif vanaf God se Woord vir die mens, **na die woorde van mense in hul belewing en ervaring van God**, met ander woorde, die Bybel is eerder 'n subjektiewe boek waarin die mens se nadenke oor God neergeskryf is. Dit sou nie korrek wees om aan die Skrif as die besondere openbaring te dink nie, en aan God se handeling buite die Skrif om as sy algemene openbaring nie:

³¹ Werkgroep van die Generale Sinode van die Gereformeerde Kerke in Nederland, **God met ons – over de aard van het Schriftgezag**, p 3-4, [Kerkinformasie] Leusden, 1981.

³² Werkgroep van die Generale Sinode van die Gereformeerde Kerke in Nederland, **God met ons – over de aard van het Schriftgezag**, p 5-11, [Kerkinformasie] Leusden, 1981.

³³ Werkgroep van die Generale Sinode van die Gereformeerde Kerke in Nederland, **God met ons – over de aard van het Schriftgezag**, p 15, [Kerkinformasie], Leusden, 1981.

“Het is omgekeerd: de zogenaamde bijzondere openbaring, het geloof in Gods bijzondere aanwesigheid, met name in Jesus’ leven en handelen, is voor de christen het meest omvattende, meest algemene”.³⁴

Om die Skrif dus te laat praat is 'n deurdringende **histories-kritiese ondersoek** na die Skrif en spesifieke Skrifgedeeltes noodsaaklik.³⁵ Daarom word later die gevolgtrekking gemaak dat

“De Bijbel biet ons geen kant en klare recepten om ons leven naar Gods wil te richten ... Wij zullen steeds weer moeten kiezen en kunnen dat alleen een verantwoorde manier doen in een voortdurende dialoog met de Geest der Schriften en met open voor elkaar”.³⁶

Binne hierdie paradigma debatteer **Prof Dan O Via**, emeritus prof in Nuwe Testament en tans van die St Paul’s Memorial Church (Episkopaal) te Charlotte, Virginia in die VSA in 'n pro-gay standpunt, sy siening oor die gesag van die Skrif as volg:

“... it should be noted that at points the canon gives us permission to question other canonical interpretations of God’s design for the world and the moral governance of it”.³⁷

Die persepsie word dus geskep dat daar sekere sake is – ook wanneer die moreel-etiese aspekte, moraliteit of selfs seksualiteit ter sprake is, dat die tradisionele siening van die gesag van die Skrif nie meer van toepassing is nie.

³⁴ Werkgroep van die Generale Sinode van die Gereformeerde Kerke in Nederland, **God met ons – over de aard van het Schriftgezag**, p 20-21, [Kerkinformasie], Leusden, 1981.

³⁵ Werkgroep van die Generale Sinode van die Gereformeerde Kerke in Nederland, **God met ons – over de aard van het Schriftgezag**, p 24-41, [Kerkinformasie], Leusden, 1981.

³⁶ Werkgroep van die Generale Sinode van die Gereformeerde Kerke in Nederland, **God met ons – over de aard van het Schriftgezag**, p 101, [Kerkinformasie], Leusden, 1981.

³⁷ Via Dan O & Gagnon Robert AJ, **Homosexuality and the Bible**, p 23, [Fortress Press], Minneapolis, 2003.

3.1. Die Wetenskap bring nuwe lig op die manier hoe Christene oor die Skrif nadink – Skrif onder suspisie

So word beweer dat daar by Gereformeerdes nog altyd 'n openheid in die proses van Skrifuitleg was, veral wanneer rekening gehou word met nuwe insigte wat van buite die Bybelwetenskappe kom. Hiermee saam was daar ook altyd die bereidwilligheid om hierdie nuwe insigte te akkommodeer selfs waar dit in stryd is met sekere voorwetenskaplike uitsprake van die Skrif.³⁸ Analoë voorbeelde van Skriftuurlike sienings en standpunte word genoem, wat vandag nie meer deur Christene en teoloë gehandhaaf word nie. Deur dit te doen word die suspisie geskep dat Skriftuurlike uitsprake rakende moraliteit en seksualiteit op dieselfde vlak val. Homoseksualiteit en homoseksuele huwelike en -verhoudings val, volgens hierdie siening, binne dieselfde groep³⁹. Hierdie voorbeelde is:

- † Seks met vroue wat menstrueer word deur die Skrif verbied, maar vandag sal huweliksmaats seksueel verkeer selfs al sou die vrou menstrueer.
- † Die verbod op die eet van vleis wat onrein is word nie meer vandag deur Christengelowiges gehandhaaf nie.⁴⁰
- † Die Skrif leer dat mense wat moord pleeg doodgemaak behoort te word, maar in die samelewing van vandag word die doodstraf nie meer gehandhaaf nie.⁴¹
- † Die Kerk was in die verlede vanuit die Skrif teen masturbasie, maar vandag word dit geredelik aanvaar.

³⁸ Sinode van die NGK van Suid-Transvaal, **Studieprojek: herbesinning oor die Kerk se standpunt met die oog op effektiewe pastorale uitreik na homoseksuele persone**, p 3, Ongepubliseer.

³⁹ Vergelyk ook 'n sarkastiese brief (waarskynlik denkbeeldige skrywer) wat in König se boek **Wat is reg? Weet iemand dalk?** Geplaas is (p 90-91).

⁴⁰ Rapport aan de Generale Synode van Dordrecht 1971/1972, **Over mensen die homofiel zijn**, p 16, Dordrecht, Desember 1971.

⁴¹ Rapport aan de Generale Synode van Dordrecht 1971/1972, **Over mensen die homofiel zijn**, p 5, Dordrecht, Desember 1971.

- † Die kerk het oor eeue en millenniums geglo dat die aarde plat en die middelpunt van die skepping is. Wetenskaplike ontdekkings het veroorsaak dat Christene vandag glo dat die aarde rond en nie die middelpunt van die skepping is nie.
- † Christene het in die verlede geglo dat die Skrif leer dat die vrou nie in die amp mag dien nie, maar vandag word hulle selfs predikante.⁴²
- † Die Skrif verbied egskeiding en die hertrou met iemand wat geskei is, maar vandag word dit nie meer gehandhaaf nie.
- † Die Skrif verbied die vra van rente, maar ons is nie gekant dat ons geld teen rente belê word nie.⁴³
- † Die opdrag dat 'n vrou 'n hoofbedekking moet dra wanneer sy eredienste bywoon, wat vandag nie meer gehandhaaf word nie (1 Kor 11:5).⁴⁴
- † Die debat oor homoseksualiteit toon dieselfde tendense as sake soos slawerny, apartheid en vroueregte. Dinge wat die Kerk eers vanuit die Skrif gehandhaaf het, maar vandag nie meer as Skriftuurlik beskou nie.⁴⁵
- † Aanvanklik was die Kerk teen die leer van ewolusie, maar vandag word dit as gevolg van wetenskaplike ontdekkings, geredelik aanvaar.⁴⁶

⁴² Rapport aan de Generale Synode van Dordrecht 1971/1972, **Over mensen die homofiel zijn**, p 16, Dordrecht, Desember 1971.

⁴³ Webblad van die NG Gemeente Wynberg, **Homoseksualiteit**, www.ngkerkwynberg.co.za/homoseksualiteit.

⁴⁴ Verslag van die Kommissie vir Leer en Aktuele Sake van die Nederduitse Gereformeerde Kerk Suid- en Wes-Kaap, **Pastoraat aan die Homoseksuele Persoon**, p 10, Ongepubliseer, 1999.

⁴⁵ Verslag van die Kommissie vir Leer en Aktuele Sake van die Nederduitse Gereformeerde Kerk Suid- en Wes-Kaap, **Pastoraat aan die Homoseksuele Persoon**, p 9, Ongepubliseer, 1999.

⁴⁶ Verslag van die Sinode van die NG Kerk van Suid-Transvaal, **Studieprojek: Herbesinning oor die Kerk se standpunt met die oog op effektiewe pastorale uitreik na homoseksuele persone**, p3, ongedateer.

- † Psalm 137:7 doen 'n beroep op God om die goddelose met geweld te straf. Christene glo nie meer dat gewelddadige optredes 'n antwoord op onreg is nie.

(Bogenoemde voorbeelde sal onder 'n hoofstuk rakende die hermeneutiek van suspisie deeglik behandel word.) Die gevolgtrekking word dan gemaak dat die wetenskap die kerk help om die Skrif beter te verstaan. Die probleem binne die Christendom is dat die Skrif soms feitlik niks oor sekere sake sê nie, omdat dit sekere vraagstukke nie geken het nie.⁴⁷

Dit is daarom nie vreemd dat die nuusbrieff van die **Gereformeerde Ekumeniese Sinode** op 1 Februarie 1980 berig dat ds B.J.F. Schoep van Groningen en voorsitter van die Kommissie vir Kerk en Teologie van die GKN wat die Generale Sinode gelei het om homoseksuele huwelike as Skriftuurlik te aanvaar, erken het dat die vertrekpunt van die GKN in sy besluit om homoseksuele lidmate te trou **nie die Skrif was nie**. Die rede hiervoor is die onderlinge verskille binne gereformeerde kringe oor wat die betrokke Skrifgedeeltes presies wil sê.⁴⁸

Binne hierdie konteks word nou gesoek na hoe die wetenskap gebruik word in die homoseksualiteitsdebat.

⁴⁷ Gay & Lesbian Christian Outreach, **Christendom en Homoseksualiteit**, [Kalkbaai], 1998.

⁴⁸ RES NA, **Dutch Synod admits homosexual men and women to full membership**, 1 Februarie 1980.

3.2. Wetenskaplike bevindinge wys dat die Skrif van 'n ander tipe homoseksualiteit praat as wat ons vandag ken

Vanuit sogenaamde wetenskaplike metodes wat vanaf psigiatrie, biologie tot by genetika strek word gepoog om die fenomeen van homoseksualiteit te beskryf. Verskillende begrippe wat in die debat gebruik word, dui op die ingewikkeldheid van die saak.

- † **Homoseksualisme:** Dit is die ideologisering van 'n bepaalde seksuele oriëntasie as die ideaal – in dié geval die seksuele uitlewing van twee persone van dieselfde geslag. In ander gevalle word weer na Homoseksualisme as seks met mense van dieselfde geslag verwys. Die veronderstelling is dat hierdie seks nie noodwendig gepleeg word deur mense wat 'n voorkeur vir mense van dieselfde geslag het ('n gefikseerde homoseksuele oriëntasie) nie, maar deur heteroseksuele mense⁴⁹.
- † **Pseudo-homoseksualiteit** Dit is daardie verskynsel waar heteroseksuele mense homoseksualiteit beoefen. Sulke vorme van homoseksualiteit kom voor waar mense eksperimenteer of weens omstandighede in situasies beland waar hulle homoseksuele daade pleeg, terwyl hulle in wese nie kernhomoseksueel is nie. Dit sou by hierdie mense wees waar later sogenaamde “rehabilitasie” van homoseksualiteit kon voorkom.
- † **Ontwikkelings-homoseksualiteit:** Dit dui op kinders wat tydens hulle seksuele ontwaking met sekere homoseksuele praktyke eksperimenteer.

⁴⁹ SKLAS Nederduitse Gereformeerde Kerk Wes-Kaap, **Psigiater voordrag tydens bespreking en vrae**, Picardie Gastehuis, 24-25 Maart 2004.

- † **Homoseksuele prostitusie:** Persone wat heteroseksueel is, laat hulle ter wille van finansiële gewin vir homoseksuele doeleindes misbruik.
- † **Mode-homoseksualiteit:** Die neiging om allerlei sub-kulture aan te hang om "in-die-mode-te-wees", het heelwat jongmense al daartoe gelei om homoseksuele verhoudings aan te knoop.⁵⁰
- † **Homoseksuele mens:** Dit dui op die mens in sy totaliteit. Hier is meer ter sprake as net die seksuele disposisie van 'n persoon, maar al die multidimensionele fasette van die individu⁵¹. Dit kan iemand wees wat onthouding toepas of periodiek of deurlopend seksueel aktief is.⁵²
- † **Homoseksualiteit:** Baie word gemaak dat die begrip "homoseksualiteit of homoseksueel" 'n relatiewe jong term is. Dit is eers in 1892 in Duitsland die eerste keer gebruik. Dit is nie afgelei van die Latyn *homo* (man) nie, maar vanuit die Grieks *homoios* (dieselfde) wat dus dui op 'n seksuele oriëntasie vir dieselfde geslag.⁵³

Homoseksualiteit is dus eerder "vreemde seksualiteit" of "grys seksualiteit".⁵⁴ Dit is 'n manier van seksuele uitlewing en gee ruimte vir 'n "alternatief" op heteroseksualiteit. **Anthonsen en**

⁵⁰ Botha W, Februarie 2002, **Die Christen en homoseksualiteit**, p 4-5, Lesing gelewer vir die Sentrum vir Voortgesette Teologiese Opleiding van die Fakulteit Teologie van die Nederduitse Gereformeerde Kerk.

⁵¹ Botha W, Februarie 2002, **Die Christen en homoseksualiteit**, p 3, Lesing gelewer vir die Sentrum vir Voortgesette Teologiese Opleiding van die Fakulteit Teologie van die Nederduitse Gereformeerde Kerk.

⁵² Du Toit AB, ongedateer, **Die Kerk, Christenskap en Homoseksualisme**, p 2, ongepubliseerde artikel – Du Toit is emeritus professor in Nuwe Testamentiese Wetenskap aan die Universiteit van Pretoria.

⁵³ Via Dan O, **The Bible, the Church and Homosexuality**, 1, [Fortress Press, Minneapolis], 2003.

⁵⁴ Barnard Ralph, **Dis tyd dat Christene anders dink en praat oor seks**, p 84, 86, Hugenote Uitgewers 2000.

Oberholzer⁵⁵ verduidelik dat die begrippe homoseksualiteit en gay by hulle as wissel terme gebruik word. Hierdeur word op die manlike en vroulike (lesbiese) vorme van homoseksualiteit gedui (In Duits word daar verskillende begrippe gebruik wanneer na die vroulike vorme van homoseksualiteit verwys word, naamlik **Lesben** en **Schwulen**). Dit is daardie "seksuele oriëntasie" wat verwys na liefde, emosionele betrokkenheid, seksuele aangetrokkenheid en gedrag tussen mense van dieselfde geslag.⁵⁶ "Oriëntasie" of "disposisie" dui op 'n **bio-psigo-sosiale toestand** wat daartoe lei dat iemand hom of haarself as homoseksueel sien⁵⁷. Dit gaan dus daarom dat iemand se bestaanswerklikheid (eksistensiële gegewe) sò is dat die persoon hunker na iemand van dieselfde geslag⁵⁸. Dit korreleer met die selfbeeld, selfverstaan en liggaamsbeeld van dié spesifieke persoon⁵⁹. Dit is met ander woorde persone wat sê dat hulle nie dubbelslagtig gebore (interseks) is of later 'n geslagsverandering ondergaan het nie. Daar het niks met hulle as mense gebeur wat daartoe gelei het dat hulle "**gekies het**" om homoseksueel te wees, nie. Om homoseksueel te wees is deel van hulle konstitusie. Hierdie persone is tevrede om mans of vroue te wees, maar hunker na dieselfde geslag. Hulle is sò van geboorte af in dié sin dat dit 'n vrou in 'n man se liggaam is en andersom. Hierdie persone pleit dat die Christene sal verstaan dat hulle nie

⁵⁵ Oberholzer is 'n praktiserende homoseksuele persoon wat sê dat hy "kernhomoseksueel" is. Hy het 'n langtermyn verhouding met 'n ander man (Fanie Zondag) en beskou hul verhouding as 'n huwelik.

⁵⁶ Anthonissen Carel en Oberholzer Pieter, **Gelowig en gay?**, p 35-36, [Lux Verbi.BM] Wellington 2001.

⁵⁷ SKLAS Nederduitse Gereformeerde Kerk Wes-Kaapland, **Psigiater voordrag tydens bespreking en vrae**, Picardie Gastehuis, 24-25 Maart 2004.

⁵⁸ Christian Reformed Church in North America, **Pastoral Care For Homosexual Members**, p 7-9, 1973/1999.

⁵⁹ Konsepverslag van die SKLAS kommissie vir voorlegging aan die Sinode van Wes-Kaap, **Homoseksualisme**, p 2, 1999.

losbandig leef soos heelwat ander homoseksuele persone nie. Net soos heteroseksuele mense permanente verhoudings het, het hierdie homoseksuele persone ook permanente verhoudings. Net soos daar by heteroseksuele persone losbandigheid voorkom, kom daar ook by homoseksuele persone losbandigheid na vore.⁶⁰

- † **Kern- of konstitusionele homoseksualiteit:** Dit word as die basiese vorm van homoseksualiteit gesien⁶¹. Dit is 'n ander begrip wat in wese op dieselfde neerkom as wat onder die begrip "homoseksualiteit" beskryf is. Net so is die begrip "homofilie" ook 'n begrip wat feitlik op dieselfde as bogenoemde twee terme neerkom.
- † **Homofilie:** Die GKN gee 'n breedvoerige verduideliking vir wat hulle onder homofilie verstaan. In **Over mensen die homofiel zijn (1971/1972)** word gestel dat ons hier met 'n spesiale vorm van seksualiteit te doen het. Homofilie word volgens hulle bokant homoseksualiteit verkies aangesien homoseksualiteit bloot net op die liggaamlike dui. Homofilie het as inhoud "homo" en "filia". Dit dui dus op "liefde" vir dieselfde geslag en is daarom bokant homoseksualiteit verkies. So word die seksualiteit nie as die enigste norm tussen twee mense van dieselfde geslag uitgelig nie, maar word ander belangrike aspekte van die persone se liefde vir mekaar ook op die tafel geplaas. Aspekte wat so na vore tree, is dit wat in enige verhouding van liefde na vore sou kom, naamlik kameraadskap, liefde, begrip en erotiek. Dit is die liefde vir die eie geslag – dit

⁶⁰ Werkgroep in verband met homoseksualiteit van die Sinode van die Nederduitse Gereformeerde Kerk van Oos-Transvaal, **Gesprek met die lidmate van die Reformerende Kerk en ander persone van homoseksuele oriëntasie**, Sinodehuis Pretoria, 28 Julie 2001.

⁶¹ Du Toit AB, **Die Kerk, Christenskap en Homoseksualisme**, p 12, ongepubliseerde – Du Toit is emeritus professor in Nuwe Testamentiese Wetenskap aan die Universiteit van Pretoria.

is meer as homoseksualiteit aangesien dit meer as net die fisieke en seksuele aspekte omsluit, maar liefde in sy totaliteit, soos by heteroseksuele egpare gevind word. Die opstellers van die verslag skryf dan:

“Maar homofilie is een verschijnsel dat zo diep ingrijpt in het leven van de mens, dat het niet te vergelijken is met linkshandigheid, dat geen gevolgen hoeft te hebben. Homofilie kan alleen met heterofilie, homosexualiteit kan alleen met heteroseksualiteit vergeleken worden”.⁶²

Ten diepste lê die gedagte daarin dat mense gebore word met 'n voorkeur vir liefde vir dieselfde geslag, weer eens dat die persoon se konstitusie dui op liefde vir iemand van dieselfde geslag.

- † Daar is baie pogings aangewend deur verskillende wetenskaplikes uit beide die mens- en natuurwetenskappe met die hoop om aan te toon dat homoseksualiteit 'n wetenskaplik bewysbare fenomeen is. **Jones en Yarhouse** het 'n deeglike studie van al die verskillende navorsingspogings wat wêreldwyd gedoen is, oor die redes waarom iemand homoseksueel is, gemaak. Uit al hulle navorsing blyk dit dat 'n chromosoom gevind is wat nie seksuele oriëntasie veroorsaak nie, maar eerder sekere temperamentele en ander veranderlikes tot gevolg sou hê wat beteken dat die draer van daardie chromosoom meer aangetrokke tot iemand van dieselfde geslag sou wees (In 'n volgende hoofstuk sal die kwessie van chromosome, hormone, genetika, biologie en psigologie meer

⁶² Kerk Informatie van de Gereformeerde Kerken in Nederland, **Over mensen die homofiel zijn**, p 4, Rapport aan de Generale Synode van Dordrecht 19971/1972.

breedvoerig hanteer word).⁶³ Tydens die Picardie-byeenkoms in 2004 verduidelik die psigiater wat die groep predikante moes inlig rakende wetenskaplike bevindings in verband met redes vir iemand se homoseksuele oriëntasie, dieselfde as wat Jones en Yarhouse berig. Dit dui egter nog nie onteenseglik daarop dat mense met 'n homoseksuele oriëntasie sò gebore word nie, maar dit wil "voorkom" asof wetenskaplike bevindings in daardie rigting ontwikkel.⁶⁴

† **Homoseksuele Praktyke: Potgieter en Van Huyssteen** voeg 'n volgende definisie by, naamlik **homoseksuele praktyke**: Hiervolgens is daar 'n verskil tussen iemand wat homoseksueel (selfs al sou die persoon met 'n homoseksuele disposisie of oriëntasie) gebore word, en iemand wat homoseksuele praktyke beoefen. Nie alle homoseksuele persone beoefen homoseksuele praktyke nie.⁶⁵ Hierdie term dui op die beoefening van homoseks, dit wil sê, seks met persone van dieselfde geslag. Dit kan deur heteroseksuele persone sowel as homoseksuele persone beoefen word.

Uit die verskillende begripsbepalings is dit duidelik dat dit geen eenvoudige saak is wat op die tafel geplaas word nie. Daar is baie vertakings. Vanuit pro-gay groepe is daar self nie eenvormigheid in die gebruik van die onderskeie begrippe nie.

Enkele vrae en opmerkings rakende die rol wat die wetenskap en die Skrif in hierdie debat speel: Waarom sou dit vir sommige Christenteoloë belangrik

⁶³ Jones Stanton L, **Homosexuality – the use of scientific research in the church's moral debate**, p 81-82, [InterVarsity Press] Downers Grove, 2003.

⁶⁴ SKLAS Nederduitse Gereformeerde Kerk Suid-en-Wes-Kaapland, **Wetenskaplike Bevindings**, Picardie Gastehuis, 24-25 Maart 2004.

⁶⁵ Potgieter Jorrie en Van Huyssteen Fanie, **Homoseksualiteit in Perspektief – Hoop en heling uit die Bybel**, p 36, [Lux Verbi.BM] Wellington , 2002.

wees om 'n wetenskaplike rede te vind vir die voorkoms van 'n sogenaamde homoseksuele oriëntasie? Sou die wetenskaplike bewys van so 'n "geen" of "chromosoom" dan nie weer die debat terugvoer na die tyd toe homoseksuele oriëntasie as 'n "siekte" beskou is nie?⁶⁶. Is die analoë voorbeelde wat vanuit die Skrif gebruik word relevante voorbeelde, of het hierdie voorbeelde met iets anders as Christelike moraliteit te make? Het die vraagstuk rakende homoseksuele huwelike en -verhoudings bloot net met "kliniese voorwetenskaplike kennis" van die destydse Bybelskrywers te make, of probeer daardie skrywers aan God se mense 'n sekere boodskap rakende moraliteit oordra? Kan morele vraagstukke net soos kultuur-historiese gebruike of destydse kennis van die wêreld hanteer word?

Is dit 'n korrekte aanname om te maak dat omdat die Skrif oënskynlik op sekere terreine selfkritiek toepas, dit die Kerk die reg sou gee om vanuit die wetenskaplike bevindings oor homoseksuele oriëntasie, die Skrif 'n tweederangse gespreksgeenoot in die debat oor Christelike moraliteit te maak. Indien dit bewys sou word dat **pedofiele** ook 'n **bio-psigo-sosiale** oriëntasie het (om met kinders seksueel te verkeer), sou dit die verskynsel van pedofilie aanvaarbaar maak?⁶⁷ Indien nie, wat sou die verskil wees? Is daar dan nie 'n teenstrydigheid in die hermeneutiek wat gebruik word om homoseksuele huwelike te regverdig nie?

Die volgende afleidings kan uit die verskillende definisies gemaak word. Daar is basies drie vorme ter sprake: Die eerste is homoseksualisme wat die ideologisering daarvan is. Tweedens is 'n vorm van homoseksualiteit waar 'n persoon kies om sulke dade te beoefen. Dan is daar 'n derde groep, en dit is

⁶⁶ Na 'n radiodebat vroeg in 2003 tussen myself, prof Julian Muller en mnr Pieter Oberholzer op RSG (Oopgesprek), het Oberholzer tydens ons informele gesprekke na die radio debat oppad na ons motors 'n soortgelyke opmerking gemaak. Op daardie stadium het hy gesê hy het nie 'n "afwyking" wat wetenskaplik verklaar kan word nie. Dan sou hy mos "siek" wees. Hy is net inherent homoseksueel.

⁶⁷ Pedofiele stel dikwels dat hul voorliefde vir kinders buite hul beheer is. Dit is iets "binne in hulle" wat hul tot hierdie optrede dring.

waar iemand se konstitusie homoseksueel is. Volgens die begripsbepaling het hierdie persone nie gekies om sò te wees nie, maar sou kon argumenteer, "*Ek is sò gebore en daarom is dit goed*". Onder hierdie groep sal verwys kan word na **homofilie, kernhomoseksualiteit, homoseksuele oriëntasie, homoseksuele disposisie** en **konstitusionele homoseksualiteit**. Vir die doel van hierdie studie sal hierdie begrippe as wissel terme gebruik word. Die begripsbepaling dui verder daarop dat sommige van die persone wat 'n sogenaamde kernhomoseksualiteit het, self sou kies om nie in 'n homoseksuele verhouding te tree nie. Alle mense wat konstitusionele homoseksualiteit het, beoefen nie homoseksuele praktyke nie, want sommige kies om selibaat te leef.⁶⁸ Onder die groep mense wat homoseksuele daade pleeg, sal sommige losbandig wees, terwyl ander weer nie losbandig is nie.

Begripsbepaling: Vir die doel van hierdie studie net die volgende begripsbepaling: In hierdie studie word dikwels na "homoseksuele verhoudings", of "homoseksuele verhoudings en -huwelike", of selfs "homoseksuele huwelike" verwys. Wanneer ek hierdie begrippe gebruik, verstaan ek daaronder na die "seksuele verhouding van liefde-en-trou tussen twee mense van dieselfde geslag soos in 'n huwelik". Ek verstaan onder 'n homoseksuele verhouding **dus nié** 'n intieme vriendskapsverhouding tussen twee persone van dieselfde geslag, waar daar selfs sprake van geesgenote is nie.

Wanneer daar oor die rol van die wetenskap en die Skrif nagedink word, is dit logies dat daar ook vasgestel behoort te word, presies hoe die Skrif eksegeties in die gesprek aan die woord gestel word.

⁶⁸ SKLAS Nederduitse Gereformeerde Kerk Suid- en Wes-Kaapland, 24-25 Maart 2004, **Getuienis van 'n homoseksuele persoon wat 'n ouderling in sy plaaslike NG Gemeente is**, Picardie Gastehuis.

Enkele opmerkings oor hoe die gesag van die Skrif in verhouding met sogenaamde wetenskaplike bevindinge hanteer word:

4. Die rol wat eksegese in die debat speel

Onder gelowiges wat die Skrif as kanoniek sien, sal die Skrif se riglyne, waardes en norme ten opsigte van moraliteit, bepalend in hul nadenke rakende homoseksuele huwelike en –verhoudings wees.

Daarom word erns gemaak met die Skrif as hermeneutiese sleutel. Sommige geleerdes beweer dat die Skrif nie veel oor homoseksualiteit sê nie. In die verslag van die Algemene Sinode se Kommissie vir Leer en Aktuele Sake (2002) word gestel dat die Skriftuurlike nadink oor hierdie probleem bemoeilik word deur die relatief min tekste wat op homoseksualiteit van toepassing is.⁶⁹ Dit ten spyte van die feit dat daar heelwat Skrifgedeeltes is wat die saak van seksualiteit in die algemeen aanraak, en homoseksuele praktyke as 'n subtema aanspreek (Lev 18-20 en 1 Kor 5-7). Vir die doel van hierdie hoofstuk sal die betrokke Skrifgedeeltes wat spesifiek na homoseksuele praktyke verwys, gemeld word. Daarmee saam sal 'n kort eksegetiese verklaring (wat deur teoloë wat ten gunste van homoseksuele huwelike en –verhoudings is), gegee word:

- † **Gen 19** - Sodom en Gomorra handel oor verkragting en 'n gebrek aan gasvryheid.
- † **Rigt 19** - Hierdie verhaal handel ook oor verkragting en 'n gebrek aan gasvryheid.
- † **Deut 22:5** Dit dui nie op kernhomoseksualiteit nie.
- † **Deut 23:17-18** - Daar het iets bestaan soos tempelprostitusie en per implikasie ook tempel-homoseksualiteit.

⁶⁹ Agenda Algemene Sinode van die Nederduitse Gereformeerde Kerk, **Homoseksualiteit**, p 247, Pretoria, 13-19 Oktober 2002.

- † **Lev 18:19-23 & Lev 20:10-16:** In hierdie gedeeltes handel dit nie oor kernhomoseksualiteit nie, maar oor losbandigheid en homoseksualiteit wat tydens kultus gebruike plaasgevind het.
- † **1 Sam 18:1-3 & 1 Sam 20:17** – Dawid en Jonatan se vriendskap dui op die bestaan en aanvaarding van kernhomoseksualiteit in die Bybel, want hulle het mekaar liever gehad as wat 'n man 'n vrou het.
- † **Matt 19:12** – Die mense wat nie trou nie omdat hulle sò gebore is, is mense met 'n kernhomoseksualiteit.
- † **Rom 1:18vv, 1 Kor 6 & 1 Tim 1:10** – In hierdie gedeeltes handel dit nie oor kernhomoseksualiteit nie, maar oor losbandigheid en tempelhomoseksualiteit.⁷⁰

Oor seksualiteit in die algemeen word die skepping van die man en vrou (ook wat hul onderskeie seksualiteite betref) in **Genesis 1-3** nie as 'n skeppingsordening gesien nie. Hierdie gedeeltes behoort eerder binne die konteks van medemenslikheid en 'n verbondsmatige konteks geles te word. Wat die skrywers eintlik wil sê is dat God in 'n verhouding met die mens staan en dat mense in 'n verhouding met mekaar staan. Dit gaan dus eerder oor wedersydse verbonde teenoor mekaar. Binne die konteks van die Babiloniese Ballingskap, behoort Genesis 1 eerder gesien te word as 'n geskrif wat die grootheid van God wil verwoord.⁷¹

Daar behoort ook ander vrae gevra te word wanneer eksegeese as 'n hermeneutiese sleutel gebruik word: 'n Mens wonder waarom die persepsie versprei word dat die Skrif bitter min oor homoseksuele verhoudings sê. In die lig van die min Skriftuurlike bewyse vir die **kinderdoop** en die leer van

⁷⁰ Anthonissen Carel en Oberholzer Pieter, **Gelowig en gay?**, p 121-140, [Lux Verbi.BM] Wellington 2001.

⁷¹ Kerk Informatie van de Gereformeerde Kerken in Nederland, **Over mensen die homofiel zijn**, p 15, Rapport aan de Generale Synode van Dordrecht, 1971/1972.

die **Uitverkiesing**, wat nogtans vaste pilare in die teologie van die NGK en die GKN vorm, is sò `n skep van suspisie vreemd. `n Ander vraag is of dit korrek is om die Levitikus tekste nét binne die konteks van die kultus te lees? Is daar nie ook in hierdie tekste sprake van seksualiteit in `n breër vorm nie?

Is dit korrek om Gen 1 nié ook in terme van seksualiteit te lees nie? Indien die uitgangspunt korrek is dat Gen 1 gedurende ballingskap geskryf is om die volk van God op sy grootheid te wys, dan geld daar mos ander aspekte ook. Indien verskeie skeppingsdae verstaan word as `n gedig waarin God se volk gelei word om nié die afgode wat in die Babiloniese kultusse aanbid word en ander praktyke (ook homoseksuele praktyke) wat deur die heidene beoefen is, na te doen nie, dan is die spesifieke vermelding van `n "man-en-vrou" mos ook `n direkte reaksie op die Babiloniese kultus gebruike (veral dan waar homoseksuele praktyke soms wél in die tempel voorgekom het). Dra sò `n verwysing na die verskillende geslagte dan nie `n duidelike boodskap oor hoe God seksualiteit onder sy mense wil sien nie?

Soos vroeër reeds aangedui, is daar sommige geleerdes wat `n beroep doen dat wanneer die teoloog met hermeneutiek besig is, daar ook kennis geneem moet word van die ervaring van mense wat by hierdie saak betrokke is.

5. Ervaring as rolspeler in die debat

In `n ongepubliseerde artikel oor homoseksualiteit, skryf Van Loggerenberg in die mond van iemand wat kernhomoseksueel sou wees die volgende: "*I could not carry on preaching God's forgiveness and love and mercy, while at*

the same time being too scared to be who I am".⁷² Christene en ander mense se afkeur teenoor homoseksuele mense bestaan omdat daar nooit mét hierdie mense gepraat word nie, maar òòr hulle. Deel van die strategie wat die Kerk tydens sy teologisering van homoseksualiteit moet volg, is om mense by te trek wat homoseksueel is. Vooroordeel teenoor mense met 'n homoseksuele oriëntasie sal deur wedersydse dialoog afgebreek kan word.⁷³ Dit verklaar waarom daar deurgaans 'n beroep deur kerklike vergaderings gedoen word dat homoseksuele mense saam oor die vraagstuk moet dink, en dat daar by feitlik elke kerklike werkgroep of kommissie homoseksuele persone bygetrek word.

Die sameroeper van die Sinode van Oos-Transvaal se werkgroep oor homoseksualiteit, ds Anton Doyer, skryf in 'n studiestuk dat daar met 'n **ander inspirasieleer**⁷⁴ as die letterlike gewerk moet word. Dan volg 'n uitspraak wat baie herinner aan die GKN se "**God met ons**" wanneer hy aanvoer dat die inspirasieleer waarmee gewerk behoort te word, eerder die getuienis van die mense oor dit wat God in hul geskiedenis gedoen het, is. So ontwikkel 'n gesprek waarin erns gemaak word met die inspraak van die Heilige Gees, die stemme van bybelskrywers (met 'n kleinletter B), die tradisie en die geloofsgemeenskap. Dit geskied nie op lukrake manier nie, maar daar word telkens na die Bybelse metafoor (met 'n kleinletter B)⁷⁵ teruggekeer. Hierdie terugkeer is nie op 'n dwingende wyse nie, maar eerder

⁷² Van Loggerenberg Marietjie & Johan, **God's plan is coming together**, p 1, Ongedateer. Van Loggerenberg is 'n berader van homoseksuele persone in Pretoria.

⁷³ Kerk Informatie van de Gereformeerde Kerken in Nederland, **Over mensen die homofiel zijn**, p 4, Rapport aan de Generale Synode van Dordrecht 1971/1972.

⁷⁴ In hierdie studie behoort die vraag gevra te word of diegene wat nie permanente homoseksuele verhoudings van "liefde en trou" as Skriftuurlik sien nie, inderdaad met 'n letterlike inspirasie leer werk en as fundamentaliste geklassifiseer kan word.

⁷⁵ Die vraag kan met reg gevra word waarom na Bybelskrywers en Bybelse metafoor met kleinletters verwys word. Impliseer dit dalk dat die Skrif nie meer genoegsame gesag vir die skrywer dra nie.

in respons op oorrading en uitnodiging.⁷⁶ Hierdie opmerking is in lyn met 'n uitdeeltuk wat Doyer in 2001 by die Sinode van die NGK van Oos-Transvaal tydens die sitting uitgedeel het. Volgens dié uitdeeltuk kan daar nie op 'n modernistiese werkswyse geteologiseer word nie. Hierdie modernistiese teologisering het te doen met 'n sogenaamde objektiwiteit waar die kenner "weet". Daar moet eerder geteologiseer word vanuit 'n postmoderne siening waar daar deur die teoloog eerder sprake is van 'n subjektiewe nadenke oor die saak. Die "ekspert" is nie meer die fasiliteerder in 'n gesprek met homoseksuele mense nie, maar hulle wat homoseksueel is. Daarom moet in die Kerk se nadenke oor die saak altyd ruimte gemaak word vir 'n "konteks van verandering".⁷⁷ Die verslag wat in 2002 voor die Algemene Sinode van die NGK dien, stel verder dat die etiek nie omgaan met 'n onpersoonlike wetenskap nie, maar met persoonlike sedelike redes.⁷⁸

Op 15 Mei 2004 vergader die Suid-Transvaalse studiekommissie oor homoseksualiteit. Ongeveer 100 gay Christene woon die byeenkoms by. Hulle stel dat die posisie van gay Christene binne die NGK 'n saak van dringendheid is, aangesien te veel mense al seergekry het en in begraafplase lê. Dringende aandag moet aan homoseksuele jongmense van 13-20 wat met hulle seksuele identiteit worstel, gegee word. **Neels Jackson** berig dan:

"... Daar was sigbare ongeduld ... dat daar nie duidelike koers in die kerk is nie ... hulle hoop die NGK sal sê gay Christene is welkom in die kerk. Hulle wil hê dat die

⁷⁶ Doyer Anton, **Perspektief van 'n predikant**, uit Homoseksualiteit – Wat sê ons vir mekaar?, p 23, ongedateer.

⁷⁷ Uitdeeltuk tydens die Sinode van Oos-Transvaal van 2001, **Enkele riglyne waarvolgens met persone met 'n homoseksuele oriëntasie in verhouding getree kan word**, p 2-5, ongepubliseer en ongedateer. Die skrywer van die studiestuk is ook onbekend.

⁷⁸ Agenda Algemene Sinode van die Nederduitse Gereformeerde Kerk, **Homoseksualiteit**, p 252, Pretoria, 13-19 Oktober 2002.

Kerk **gay huwelike inseën**, hul **kinders doop** en dat hulle as **paartjies** aanvaar word (eie donkerdruk).⁷⁹

In 2003 maak Muller 'n voorstel wat die presiese bewoording van die GKN wat tot die kerklike inseën van homoseksuele huwelike gelei het, en waarvan die implikasie tot homoseksuele huwelike sou lei:

“Die Sinode besluit dat norme en waardes op die vlak van verhoudings en daarom van seksualiteit, van wesenlike belang is. Die Sinode spreek hom uit teen alle vorme van promiskuiteit en handhaaf die belang vir liefde, lojaliteit, wederkerige trou en duursame intieme verhoudinge. ... Die Sinode besluit dat die onderskeie norme nie moet wees tussen hetero- en homoseksualiteit nie, maar tussen goeie en slegte verhoudinge binne enige oriëntasie”⁸⁰

Dit is binne hierdie konteks dat 'n uitspraak tydens die debattering van die GKN en NGK oor homoseksualiteit gesien en op die ou einde beoordeel moet word. 'n Beroep word gedoen vir 'n nuwe hermeneutiese bril. Vanuit die GKN is hierdie beroep verantwoord omdat geglo is dat Paulus nie alle antwoorde gehad het nie en 'n kind van sy tyd was. Die dogmatikus sien en weet daarom in wese beter as die eksegeet. Daarom kan gesê word “**wij weten beter dan de apostelen**”.⁸¹

Die presiese rol wat ervaring as gespreksgenoot in die hermeneutiek behoort te speel sal in hierdie studie later meer aandag vra. Is ervaring 'n geloofwaardige hermeneutiese sleutel? Hoe kan 'n deeglik teologiese debat gevoer word, indien daar weens verskillende ervarings binne verskillende kontekste nie duidelike riglyne oor 'n spesifieke saak getrek kan word nie?

⁷⁹ Jackson Neels (Die Beeld), ‘**Te veel het al seergekry’ dat NGK nog kan sloer oor homoseksualiteit**, p 9, Maandag 17 Mei 2004.

⁸⁰ Agenda Sinode van Oos-Transvaal NG Kerk, p 103, **Homoseksualiteit – Verslag van werkgroep een**, [Pretoria], 24-27 Augustus 2003.

⁸¹ Kerk Informatie van de Gereformeerde Kerken in Nederland, **Over mensen die homofiel zijn**, p 21-22 & 28, Rapport aan de Generale Synode van Dordrecht 1997/1972.

Kan ervaring 'n gelyke vennoot wees wat die uitsprake van die Skrif kan veto? Wil die ervaring nie net die Christen oproep om pastoraal sensitief vir die naaste in nood te wees nie? Is die gevaar nie dat die Kerk in algehele chaos sou verval indien elkeen met sy/haar ervaring 'n gelyke vennoot in die gesprek as die Skrif self sou wou wees nie? Waar word die grense in die hermeneutiek getrek wanneer mense met nood en pyn ter sprake is?

As deel van hierdie "nuwe hermeneutiese bril", behoort die kerk eerder vanuit breë lyne in die Skrif oor homoseksualiteit te teologiseer. Een sò 'n lyn is liefde.

6. Liefde as skopus van die Skrif

Die hermeneutiese grondreël is dat die tekste in die lig van die hele Skrif verklaar moet word. Dit beteken dat die debat van die begin af "**prakties-pastoraal**" gevoer moet word. Die rede hiervoor is dat die sentrale skopus van die Skrif die dubbele liefdesgebod is. Liefde maak niemand seer nie, en gee ook aan niemand aanstoot nie. Sò kom die "**nuwe**" van die **Nuwe Testament** na vore.⁸²

Dit beteken dat God gesien moet word as 'n God wat lief is vir mense. Jesus se reddingswerk teken dit duidelik aan ons. Dit is die mens se enigste troos in lewe en sterwe. Die gesag is dus in die evangelies. Wie sò met die Skrif omgaan se teologisering oor homoseksualiteit verander van kritiese denke na "hoe moet die liefde van Jesus in die wêreld waarbinne ons leef teenoor die homoseksuele persoon sigbaar gemaak word". Die mooiste woorde in die evangelies is wanneer Jesus sou sê "*wie ook al*".⁸³

⁸² Kerk Informatie van de Gereformeerde Kerken in Nederland, **Over mensen die homofiel zijn**, p 28, Rapport aan de Generale Synode van Dordrecht 1971/1972.

⁸³ Report of the Commission on Church and Theology to the General Synod of the Reformed Churches in the Netherlands, p 21-23, Bentheim 1981.

Paulus het geen wet teen die liefde nie (Gal 5:14).⁸⁴ Christene moet altyd onthou dat die wet en die Gees teenoor mekaar staan. Paulus leer tog dat die letter doodmaak, maar die Gees lewe gee (2 Kor 4:6). Sy beroep op Christene om deur die Gees te leef en dat niks ons van die liefde van Jesus kan skei nie (Rom 8) is daarom hier van toepassing.⁸⁵

Muller verwys daarom na die *radikaliteit* van die bediening van Jesus. Tydens 'n debat op 3 Oktober 2001 op die Aardklop Kunstefees vra hy die vraag of 'n mens gay en gelowig kan wees. Sy betoog is dat ons nooit namens Jesus kan redeneer nie. Dan stel hy dat die radikaliteit van Jesus se evangelie nie vra of iemand swart of wit, vroue of mans, hetero- of homoseksueel of dalk biseksueel is nie⁸⁶. Dit gaan eerder om 'n Bybelse siening van liefde. Jesus se benadering was 'n radikale wegbreek van die destydse wettiese benadering van die kerkleiers van sy tyd. Hy werk eerder met 'n verhoudingskriterium.⁸⁷ Die radikaliteit van Jesus se dubbele liefdesgebod is sigbaar in sy bediening. Hy het Hom deurgaans ontferm oor die randfigure in die samelewing. Mense met 'n homoseksuele disposisie is verworpenes in ons samelewing. Daarom behoort die Kerk in liefde na hulle uit te reik. Die Kerk behoort hulle net soos Jesus in te trek.⁸⁸

Graag enkele algemene vrae: Is dit korrek om te beweer dat die skopus van die Skrif liefde is? Sou die Skopus van die Skrif nie dalk eerder die **Koninkryk van God** kon wees nie? Indien die skopus van die Skrif dan wél

⁸⁴ **Homosexuality: Not a Sin, Not a Sickness**, p 2, Ongedateer, ongepubliseer en onbekende outeur.

⁸⁵ Kerk Informatie van de Gereformeerde Kerken in Nederland, **Over mensen die homofiel zijn**, p 18, Rapport aan de Generale Synode van Dordrecht 1971/1972.

⁸⁶ 'n Handhawing van die drie vorme van seksualiteit as geskape werklikheid.

⁸⁷ Muller J, **Gelowige en Gay?** Debat op Aardklop, Potchefstroom, 3 Oktober 2001. Muller is professor in Praktiese Teologie aan die Universiteit van Pretoria se Fakulteit Teologie.

⁸⁸ Sinode van die NGK van Suid-Transvaal, **Studieprojek: herbesinning oor die Kerk se standpunt met die oog op effektiewe pastorale uitreik na homoseksuele persone**, p 9-10, Ongepubliseer.

liefde sou wees, wat beteken hierdie liefde binne 'n Skriftuurlike konteks? Het liefde grense, of is dit grensloos? Wat sou die grense van liefde wees indien daar grense sou wees? Wat sou Paulus se siening van die letter en die Gees beteken? Om te beweer dat ons rekening moet hou met die radikaliteit van Jesus se bediening, kan tog sekerlik nie verkeerd wees nie. Die vraag is egter hoe hierdie radikaliteit binne 'n breër Bybelse konteks gesien moet word. Wat leer die Bybelse apokaliptiek oor liefde en gehoorsaamheid? Leer die Skrif niks oor selfbeheersing ten opsigte van vele aspekte van 'n mens se lewe nie (ook op seksuele gebied)? 'n Baie belangrike vraag is sekerlik "Weet die Kerk vandag regtig meer as die apostels?"

'n Laaste rolspeler in die hermeneutiek van die Kerk rakende die debat oor homoseksualiteit, is in die woorde van die GKN die **Klimaatverandering** wat in die wêreld afspeel.

7. Politieke korrektheid as druk op die Kerk

Op internasionale gebied word daar vanuit staatsinstansie druk op kerke geplaas om homoseksuele huwelike te aanvaar.

7.1. Internasionale politieke druk om homoseksuele huwelike kerklik in te seën

In 'n breedvoerige historiese verduideliking van hoe die vraagstuk op hul tafel gekom het, stel die GKN dat verskeie faktore sedert 1964 daartoe bygedra het. As 'n laaste motivering vir die ondersoek na 'n ander hantering van mense met 'n homoseksuele oriëntasie, word die staatkundige ontwikkeling in Nederland genoem. In 1969 het die **Stichting tot Bevordering Sociaal Onderzoek Minderhede** onder leiding van prof H Bianchi navorsing onder volwasse Nederlanders gedoen rakende hul

gesindheid teenoor homoseksuele persone. Dit volg in opdrag van die minister verantwoordelik vir die Nederlandse Gesondheidsraad, aangesien die Nederlandse Regering wetgewing oor seksualiteit wou aanbring. Die gevolgtrekking van die kommissie was dat daar geen rede bestaan waarom homoseksualiteit anders as ander vorme van seksualiteit in die wetboek hanteer moet word nie. Daar bestaan ook geen gevaar dat kinders onder 16-jaar deur homoseksuele volwassenes verlei sou word nie.⁸⁹ Dat druk wat van Regeringskant wêreldwyd op Kerke geplaas word om homoseksuele huwelike in te seën, is sigbaar uit gebeure in Duitsland. In 2001 het die Duitse Regering 'n wet deurgevoer wat homoseksuele pare die reg gee om 'n wettige status gelyk aan die van 'n huwelik met mekaar aan te gaan. Kerke moes dit in praktyk toepas. Slegs 3 van die 24 hoofstroom kerke het die besluit van die Duitse Regering in hul kerkbeleid op daardie stadium gesteun.⁹⁰ Sommige geleerdes beweer selfs dat daar iets soos 'n "Pro-gay Teologie" is. Hierdie teologie word aangevuur deur die "gay-regte-beweging".⁹¹

In Suid-Afrika speel politieke korrektheid oënskynlik ook 'n rol in die manier hoe die Kerk homoseksualiteit hanteer, of gevra word om dit te hanteer. Die Grondwet van die Republiek van Suid-Afrika word gebruik om huwelike tussen mense van dieselfde geslag aanvaar te kry.

7.2. Politieke druk in Suid-Afrika : Die grondwet van die Republiek van Suid-Afrika

⁸⁹ Kerk Informatie van de Gereformeerde Kerken in Nederland, **Over mensen die homofiel zijn**, p 11-13, Rapport aan de Generale Synode van Dordrecht 19971/1972.

⁹⁰ Idea No 8/9 **Big Question Concerning Same-Sex-Unions: To Bless Or Not to Bless – most German Churches hesitate to introduce "Quasi-Wedding" ceremonies**, p 6. 2001.

⁹¹ Dallas J, **Responding to Pro-Gay Theology**, p 25, datering onbekend.

Dit moet verstaan word in terme van die Grondwet van die Republiek van Suid-Afrika. In Hoofstuk 2 word die handves van menseregte neergepen. Onder die afdeling **Gelykheid** (artikel 9) word die volgende bepaal:

- (1) Elkeen is gelyk voor die reg en het die reg op gelyke beskerming en voordeel van die reg.
- (2) Gelykheid sluit die volle en gelyke genieting van alle regte en vryhede in. Ten einde die bereiking van gelykheid te bevorder, kan wetgewende en ander maatreëls getref word wat ontwerp is vir die beskerming of ontwikkeling van persone, of kategorieë persone, wat deur onbillike diskriminasie benadeel is.
- (3) Die staat mag nie regstreeks of onregstreeks onbillik teen iemand diskrimineer op een of meer gronde nie, met inbegrip van ras, geslagtelikheid, geslag, swangerskap, huwelikstaat, etniese of sosiale herkoms, kleur, seksuele georiënteerdheid, ouderdom, gestremdheid, godsdiens, gewete, oortuiging, kultuur, taal en geboorte.
- (4) Niemand mag regstreeks of onregstreeks onbillik teen iemand op een of meer gronde ingevolge subartikel (3) diskrimineer nie. Nasionale wetgewing moet verorden word om onbillike diskriminasie te voorkom of te belet.
- (5) Diskriminasie op een of meer van die gronde in subartikel (3) vermeld, is onbillik, tensy daar vasgestel word dat die diskriminasie billik is.⁹²

Artikel 15 handel oor **Vryheid van godsdiens, oortuiging en mening**. Dit bepaal:

- (1) Elkeen het die reg op vryheid van gewete, godsdiens denke, oortuiging en mening.
- (2) Godsdiensbeoefening kan by staats- of staatsondersteunde instellings geskied, mits—
 - (a) daardie beoefening reëls nakom wat deur die tersaaklike openbare gesag gemaak is;
 - (b) dit op billike grondslag geskied; en
 - (c) bywoning daarvan vry en vrywillig is

⁹²Grondwetlike Vergadering, **Die Grondwet van die Republiek van Suid-Afrika**, (1997: Logos Information Systems) .

- (3) (a) Hierdie artikel belet nie wetgewing wat erkenning verleen aan—
- (i) huwelike wat aangegaan is kragtens enige tradisie, of 'n stelsel van godsdien-, persone- of familiereg nie; of
 - (ii) stelsels van persone- en familiereg kragtens enige tradisie, of wat nagevolg word deur persone wat 'n besondere godsdien aanhang nie.
- (b) Erkenning ingevolge paragraaf (a) moet met hierdie artikel en die ander bepalings van die Grondwet bestaanbaar wees.⁹³

Tydens 'n Vrouediensbyeenkoms van die NG Gemeente Monumentpark verwys die spreker na 'n hofsak waarin twee vroue in 'n vaste verhouding met mekaar leef. Die hofsak het gehandel oor die regte van homoseksuele persone om kinders aan te neem en/of om toesig oor hulle eie kinders te kry. Daar word gewys hoe die president van Zimbabwe homoseksuele mense verguis en dat Afrika nie die regte van homoseksuele mense beskerm nie.⁹⁴ **Oberholzer** stel weer dat die NGK nog sal ontdek dat dit in haar hantering van homoseksualiteit net so verkeerd was as wat haar hantering van die Suid-Afrikaanse rassevraagstuk was.⁹⁵

In 'n studiestuk wat vir die Sinode van Noord-Kaapland opgestel is, word gestel dat die basiese menseregte wat aan die individu in Suid-Afrika gegee is, en die meegaande reg wat aan die individu die reg verleen met betrekking tot die keuse van sy/haar seksuele oriëntasie, die debat in die kerk momentum verleen. Dit moet gesien word binne die konteks dat die organisasie **Gay and Lesbian Equality Project** agter die media, hofsake,

⁹³Grondwetlike Vergadering, **Die Grondwet van die Republiek van Suid-Afrika**, (1997: Logos Information Systems) .

⁹⁴Vrey Alta, **Homoseksualiteit** – Vrouediens Monumentpark, (Pretoria) Augustus 2002.

⁹⁵Inlig-Aktueel, **Gay-aktivis word ouderling in NG Kerk**, 8-15 Junie 2000. 'n Berig uit Beeld word aangehaal wat vertel dat 'n Gay-aktivis, mnr Pieter Oberholzer as ouderling in die NG Gemeente Tamboerskloof bevestig is.

straatoptogte en betogings wat die regte van die burgerlike homoseksueel bevorder, sit. Dan word die president van die Instituut vir Media-onderrig in die VSA, Judith Reisman aangehaal wat in 1993 vertel het dat die samelewing aan die begin van die "Homoseksuele Revolusie" staan.⁹⁶ **Du Pisani**, professor in Geskiedenis aan die destydse PU vir CHO, wys in lyn met hierdie argumente dat politieke transformasie in Suid-Afrika 'n keerpunt in die regsposisie van die homoseksuele mens was. Fundamentele veranderinge in die posisie van homoseksueles in die Suid-Afrikaanse samelewing dwing die kerke om dringender as ooit tevore die kwessie van homoseksualiteit op die tafel te sit en die vraag af te vra of die Kerk se standpunt nog houdbaar is.⁹⁷ In 'n brief aan die voorsitter van die Algemene Sinode se Kommissie vir Leer en Aktuele Sake skryf 'n Amerikaanse Regstudent aan die Universiteit van die Noordweste (Chicago, Illinois) dat sy met 'n navorsingsprojek besig is om vas te stel hoe tradisionele Kerke die "fundamentele menseregte" van homoseksuele Christene aanspreek of aantast.⁹⁸ Op 8 September 1992 verskyn die Konsep Dokument vir **Lesbian and Gay Rights**. Drie belangrike uitgangspunte word hier gemaak:

- † It shall be unlawful to discriminate against lesbians and gay men in churches ...This includes the right to worship in a place of their choice, and the right to be a member of, or a minister of religious institutions, regardless of sexual orientation.
- † Lesbian and gay issues shall be openly raised en discussed in religious institutions as a normal and natural variation of human sexuality.
- † It shall be unlawful to promote homophobia and teachings that present the notion of lesbian/gay behaviour as being sinfull.

Hofuitsprake in Suid-Afrika plaas ook druk op die kerk om homoseksuele huwelike as 'n aanvaarbare norm te aanvaar.

⁹⁶ Barnard Hans, **Homoseksualiteit – in die Lig van die Skrif**, p 1, 21 Mei 2003.

⁹⁷ Du Pisani Kobus, **Homoseksualiteit – Gay Christene. Houdingsverandering nodig in gereformeerde kerke?** Uit Woord en Daad, p 9, Lente 1999.

⁹⁸ Salina Elisabeth, **American Student Needs Research Help!**, 13 Maart 2002.

7.3. Hofuitsprake ten gunste van homoseksuele huwelike

Die voorgestelde wysiging van die Suid-Afrikaanse Huwelikswet, plaas die Suid-Afrikaanse Kerke ook onder druk. Dit blyk uit verskeie dokumente wat in die besit van die voorsitter van die Kommissie vir Leer en Aktuele Sake van die Algemene Sinode is⁹⁹, sowel as privaat gesprekke tydens Sinodale Regskommissie van die Sinodes van die NGK. Onder andere is een van die moontlike wysigings in die huwelikswet wat die Kerk se bediening van die huwelik sal raak, die moontlikheid dat 'n huwelik nie meer as 'n kontrak wat tussen 'n man en vrou plaasvind, gesien word nie. 'n Huwelik is eerder 'n wedersydse ooreenkoms van liefde en trou wat tussen twee "persone" (ongegag hul geslag) met mekaar gemaak word.¹⁰⁰ Vanuit die Suid-Afrikaanse Raad van Kerke is 'n e-pos gedateer 14 Junie 2001 aan dr Willie Botha, voorsitter van die Algemene Sinode se Kommissie vir Leer en Aktuele Sake gerig. Die opskrif van die brief is **Marriage Act: Draft Amendments**. Hierin word verwys na wysigings aan die huwelikswet wat die Kerke in hul bediening van die huwelik sal raak.¹⁰¹

Dit is binne hierdie konteks dat die verslag van die NGK wat voor die 2002 Algemene Sinode van die NGK dien, meld dat mense met 'n homoseksuele oriëntasie 'n sogenaamde tolerante standpunt as 'n aantasting van hul menswaardigheid sien. Hul soek 'n goedkeuring van 'n homoseksuele, duursame verhouding (maw 'n homoseksuele huwelik) as goeie gawe van God. Dit is die kern van die debat.¹⁰²

⁹⁹ Domestic partnership, Issue Paper 17 Project 118, ongedateer.

¹⁰⁰ Potgieter J, Lid van die Sinodale Regskommissie van die Sinode van Oos-Transvaal na aanleiding van informele gesprekke tydens die eerste Sinodale Regskommissie vergadering in 12 Februarie en 9 Mei 2004, [Sinodehuis], Pretoria.

¹⁰¹ SACC Public Policy Liaison Office, **SALC proposes amendments to the marriage act**, 14 Junie 2001.

¹⁰² Agenda Algemene Sinode van die Nederduitse Gereformeerde Kerk, **Homoseksualiteit**, p 247, Pretoria, 13-19 Oktober 2002.

In die wettiging van gay huwelike het die hofse regering (en die NG Kerk?) voorgespring. Op 10 Julie 2004 berig **Die Beeld** dat die lesbiër-en-gay-gelykheidsprojek 'n aansoek by die hooggeregshof gebring het, waarvolgens hulle vra dat die gemenereg-definisie van die huwelik ongrondwetlik verklaar word sodat gay mense kan trou.¹⁰³ Dit word opgevolg deur die uitspraak van die appèlhof onder leiding van regter Edwin Cameron (erkende homoseksueel) op Dinsdag 30 November 2004. Hierdie uitspraak bepaal dat homoseksuele (en lesbiese) huwelike in Suid-Afrika voortaan wettig is. Die hof se uitspraak stel dat die gemenereg uitgebrei behoort te word sodat daar voorsiening gemaak kan word vir huwelike tussen mense van dieselfde geslag. Volgens die appèlhof is 'n huwelik die lewenslange eenheid tussen twee mense tot die uitsluiting van alle ander mense. Hierop reageer 'n gesinsadvokaat, Francis Bosman, dat dit 'n grootse besluit in Suid-Afrika is en dat die land weereens die voortou oor brandende internasionale vraagstukke geneem het: "net Nederland erken reeds gay-huwelike".¹⁰⁴

Die Vereniging van Christen Regsgeleerdes reageer negatief op die uitspraak van die hooggeregshof. Hiervolgens is die uitsluiting van homoseksuele persone om te kan trou nie diskriminasie, omdat 'n huwelik bestaan het lank voordat dit deur die staat "gewettig" is. Die algemene wense van die

¹⁰³ Die Beeld, **Groen lig gevra vir gay troues**, p 4, 10 Julie 2004.

¹⁰⁴ De Bruin Philip, **'Huwelikshek oop' Skerp reaksie op hof se groen lig vir gays wat wil trou**, p 1 (Hoofartikel) Die Beeld, 1 Desember 2004. Hierdie uitspraak het groot negatiewe reaksie binne Christelike kringe uitgelok (terwyl die NGK-leiers en Sinodale Kommissie – ook dié van die Algemene Sinode - geswyg het op hierdie uitspraak). Selfs die Departement van Binnelandse Sake het negatief op hierdie uitspraak gereageer en daarteen appèl aangeteken. SACLA (South African Christian Leadership Association) het ook die besluit van die appèlhof gekritiseer. So ook die president van die AGS, dr Isak Burger. Ds André Muller, predikant van die Reformerende Kerk (sogenaamde Gay-kerk) in Pretoria het die uitspraak verwelkom. Hy het gesê dat die regering nie die mening van die meerderheid inwoners ten opsigte van aborsie en die doodstraf in ag geneem het. Net so behoort die regering ook nie die meerderheid mening van die inwoners van Suid-Afrika wat teen homoseksuele huwelike is, in ag te neem nie. Die regering behoort die hof se uitspraak te handhaaf (Jackson Neels, **Appèl kom, want regs-kommissie kyk nog na saak – Gay-huwelike in grondwet**, p 4, Die Beeld, 22 Desember 2004.

meerderheid Suid-Afrikaners, wat die grondslag van 'n demokrasie is, word ook deur die hof se uitspraak geïgnoreer. Die WNNR het in 2003 navorsing oor die siening van alle Suid-Afrikaners rakende homoseksuele huwelike gedoen, en bevind dat 78% van alle Suid-Afrikaners huwelike tussen mense van dieselfde geslag as verkeerd beskou. Die uitspraak van die hof is in beginsel sonder fundamentele regsbeginsele.¹⁰⁵

7.4. Kerkskeuring dreig oor die moontlike kerklike inseën van homoseksuele huwelike

Die kerklike publiek reageer nie positief teenoor die oënskynlike beweging om homoseksuele huwelike te wettig nie. Onder die opskrif **Die kop het besluit, maar die dele verskil nog – Sinode sê nie finaal oor gays, dra by tot onsekerheid** berig **Beeld** op 6 Mei 2005 van die verwarring wat die gevolg is van die Algemene Sinode van 2004 se besluit rakende homoseksuele verhoudings. Die berig is geplaas na aanleiding van 'n kerklike saak teen ds Laurie Gaum, NG predikant van St Stephen in Kaapstad, wat in 'n sogenaamde permanente homoseksuele verhouding betrokke was. Die berig vertel van verdeeldheid en verwarring wat onder lidmate bestaan en die onvermoë om die saak teen ds Gaum te hanteer. Die rede hiervoor word aan die onduidelike standpunt van die 2004 Algemene Sinode se besluit toegeskryf.¹⁰⁶ Die reaksie op hiërdie gebeure het heftige reaksie in ander kerklike kringe uitgelok. **Rapport** berig op 15 Mei 2005 onder die opskrif **NG Kerk kan skeur – behoudendes omgekrap oor liberaliste** dat die moontlikheid van kerkskeuring in die NGK 'n realiteit geword het, omdat behoudendes omgekrap is oor liberale teoloë wat as "stert" die kerk rondswaai. Die gevoel is dat die "liberale" groep wegbeweeg

¹⁰⁵ Christian Lawyers Association, **Same-Sex Marriage: Judgement Fundamentally Flawed – Press Statement**, 2004.

¹⁰⁶ Jackson Neels, **Die kop het besluit, maar dele verskil nog**, p 14, **Beeld**, 6 Mei 2005.

van die gesag van die Skrif en belydenisskrifte en, so sekularisme die kerk binnebring.¹⁰⁷

Die vraag moet gevra word wat die verhouding tussen "fundamentele menseregte" is, én die reg wat God het om sekere vereistes aan sy mense ten opsigte van seksualiteit en moraliteit te stel? Is die implikasie van menseregte nie dat vryheid in die mens self lê nie? Raak die mens dan nie self sy eie norm nie? Dan beteken dit tog dat soos die kultuur verander, so sal die waardes en norme soos deur die mens gesien, ook verander. Indien vryheid buite die mens gevind kan word (by God), beteken dit dan nie dat die mens sy "regte" moet opgee ter wille van gehoorsaamheid en 'n Skriftuurlike moraliteit nie? Die kwessie van "fundamentele menseregte" of "'n Bybelse humanisme" plaas die Kerk in 'n "verloor-wen" situasie. Die Kerk sal dan die spanning beleef dat sy leer en moraliteit meestal in spanning met die regte en waardes wat deur die breër publiek (waarvan sy lidmate ook deel is) aanvaar word, is. Daarom sal die Kerk altyd deur die breër publiek gekritiseer word.

Dit word dikwels van die NGK gesê dat die kerk haar mantel na die wind draai. Eers was sy saam met die destydse Regering 'n voorstander van apartheid. Daarna was sy saam met die Regering teen apartheid. Vandag word binne sekere kringe reeds gesê dat sy in lyn met die mensregte-kultuur, ook saam met die huidige Regering beweeg om homoseksuele praktyke Skriftuurlik te seën. Sulke opmerkings veroorsaak skade aan die integriteit van die Kerk van die Here. 'n Studie in hermeneutiek behoort daarom ook die plek van die konteks te bepaal wanneer die Christenteoloog oor die Skrif en moraliteit nadink.

¹⁰⁷ Malan Marlene, **NG Kerk kan skeur**, Voorblad artikel, Rapport, 15 Mei 2005.

Ongeag die negatiewe gevoel van die groot meerderheid van alle Suid-Afrikaners, kan die debat binne die NGK dus met reg in lyn met die debat destyds in die GKN gesien word, toe hul Kommissie vir Kerk en Teologie destyds 'n beroep op daardie Kerk gedoen het om **"Bybelse humanisme"** as 'n noodsaaklike om die Skrif reg te verstaan, te sien.¹⁰⁸

Op hierdie stadium behoort sekere lyne uit die hermeneutiese gegewens in die debatte getrek te word. Wat maak ons met dit alles?

8. 'n Beoordeling

In die begin van hierdie hoofstuk is gewys op die skuif in standpunt binne die NGK sedert 1986 tot in 2002 rakende homoseksuele verhoudings. Die vraag is gevra wat het hierdie skuif in standpunt veroorsaak. In die 1999-verslag van die Sinode van Suid- en Wes-Kaapland sowel as Anthonissen en Oberholzer se boek **Gelowig en Gay?** is gevra vir **'n kontekstuele hermeneutiek**. Uit hierdie hoofstuk blyk dit dat 'n kontekstuele hermeneutiek soos in hiérdié debat realiseer, die volgende hermeneutiese sleutels bevat:

¹⁰⁸ Report of the Commission on Church and Theology to the General Synod of the Reformed Churches in the Netherlands, p 18-19, Bentheim 1981.

Kontekstuele Hermeneutiek

In hierdie studie sal die volgende vrae gevra behoort te word. Hoe lyk die historiese ontwikkeling van die antieke gemeenskappe se siening van homoseksualiteit? Daar sal nie net na die antieke gemeenskappe gekyk word nie, maar ook hoe die Heilige Gees die kerk vir 20 eeue gelei het. Watter rol speel die gesag van die Skrif in die hele debat? Hoe kan 'n Bybelse seksualiteit beskryf word, en hoe pas die hantering van die Skrif ten opsigte van homoseksuele verhouding daarbinne? Kan die sosiaal en natuurwetenskappe teologiese begrippe soos sonde en moraliteit veto? Staan die wetenskappe en die teologiese begrippe inderdaad teen mekaar, of kan dit ook langs mekaar staan? Weens die lengte van hierdie studie, en aangesien die proses nog nie afgehandel is nie, sal daar in hierdie studie nie aandag gegee word aan die rol van politieke druk in die debat speel nie.

Dit is belangrik om daarop te wys dat daar in hierdie debat wel nog behoudendes is wat die tradisionele siening dat homoseksuele huwelike en - verhoudings nie in lyn met die lering van die Skrif is, sien nie. Vroeër is reeds op die standpunt van die grootste Kerk ter wêreld gewys. Binne hierdie konteks is dit maar 'n klein groepie Protestantse teoloë en -kerke binne die Westerse wêreld wat 'n beroep doen dat homoseksuele huwelike

en -verhoudings Skriftuurlik is, en daarom deur die Kerk ingeseën behoort te word.

In hierdie studie sal daar nie aandag gegee word aan die politieke druk wat op die kerk geplaas word om homoseksuele huwelike kerklik in te seën nie. Daar sal ook nie `n diepte studie rakende die pastoraat aan die homoseksuele persoon gegee word nie. Die rede hiervoor is dat die studie dan te uitgebrei word. Beide bogenoemde aspekte kan `n studie op sigself wees.

Noudat verduidelik is watter hermeneutiese sleutels voorstanders van homoseksuele verhoudings en -huwelike in die debat gebruik, sal die res van hierdie studie bogenoemde sleutels in oënskou neem. In die volgende hoofstuk sal ondersoek ingestel word na hoe die kerklike tradisie rakende homoseksuele praktyke vanuit die antieke samelewing tot vandag ontwikkel het.